

ANADOLU - TÜRK DOKUMA SANATINDA CİCİM

Bekir DENİZ*

Bezayağı dokumaların üzerine renkli iplerle yapılan ya da "farklı teknikle dar ve uzun olarak dokunun, kesilen kilim parçalarının yan yana eklenmesiyle oluşturulan", sergi, perde, örtü vb. amaçlarla kullanılan havsız (tüysüz) dokumalara **cicim** denir¹.

Cicim, halı ve kilim gibi, Türklerin eskiden beri bildikleri bir dokuma türüdür². Günümüzde Anadolu'daki halı ve kilim merkezlerinin hemen hepsinde değişik isimlerle dokunmaktadır. Bugün Anadolu'da dokuma tekniklerinin farklılığına rağmen değişik türdeki bazı dokumalara da **cicim** denilmektedir. Sinop, Trabzon ve Gümüşhane çevresinde "ince dokumuş nakışlı kilime, Elazığ'da ince halıya, Elazığ, Tunceli, Tokat, Yozgat ve Amasya çevresinde **dasdar** dokumalara, Niğde, Konya, Kayseri, Çorum çevresinde **tülü** veya **bırakmalı** diye anılan dokumalara **cicim** adı verilmektedir. Anadolu dışında İran'da da görülür.

Anadolu'da güzel şeylere **cici**, renkli eşyalara da **cicili-bıçılı** (rengarenk) denir. Ayrıca, özellikle Orta Anadolu'da hala ve teyzeye **cici** (bibi), evlilikte ilk aylara **cicim** ayı, kayınvalide'ye **cici anne** adı verilir. Türkülerde de aynı konu "hele bakın **cicim'e**" (sevgili veya hala) şeklinde karşımıza çıkar.

Cicim kelimesinin kaynaklarda Farsça **Câcîm** kelimesinden geldiği söylenmektedir³. Ancak, Farsça'da ve Farsça'nın da dahil olduğu Hind-Avrupa dillerinde bu kelimenin bağlanabileceği bir kelime ailesi yoktur. Türkçe sözlük⁴, Redhause⁵ ve Mütercim Asım Efendi'nin yazdığı

---

*. Doç.Dr. Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji-Sanat Tarihi Bölümü, Sanat Tarihi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

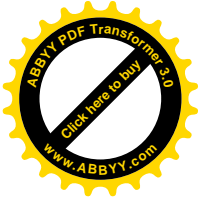
1. Cicim'in tanımı ve dokunuşu hakkında geniş ve açıklayıcı bilgi için bkz.K. Özbel., *Cicim ve Sili, El Sanatları VII*, CHP Halkevleri Bürosu, Ulus Basımevi (tarihsiz). B.Acar., *Kilim ve Düz Dokuma Yaygılar*, İst. 1975, s. 28-33. B. Acar., *Kilim, Cicim, Sili, Sumak*, İstanbul, 1982, s. 55-62. N. Görgünay., "Anadolu'da Cicim Çeşitleri", *III. Milleterarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri*, C.V. Maddi Kültür, Ankara 1987, s. 139-150. N. Görgünay Kırzioğlu., "Kiritli Dokumalarımızdan Cecimlerimiz ve Van" *Yakın Tarihimizde Van Uluslararası Sempozyumu*, Van 2-5 Nisan 1990, Ankara 1990, s. 253-272.

2. B.Ögel., *Türk Kültür Tarihine Giriş C.III*. Ankara, 1978, s. 173.

3. R. Ettinghausen., "Halı", *İslam Ansiklopedisi*, C. V, İst. 1987, s. 129.

4. *Türkçe Sözlük*, Ankara, 1983, s. 259.

5. *Redhause* (Turkish and English Lexion), İstanbul, 1921, s. 696.

Burhan-ı Katı⁶ ise Türkçe olduğu belirtilmektedir. Günümüz Türkçesinde de, halk arasında, *cicim*, *cecim*, *çeçim*, *cacım*, *çalma*, *çelme* gibi değişik isimlerle tanınmaktadır.

Cicim dokumanın malzemesi yün, tiftik (keçi kılı) ve pamuk'tur. Boyama tekniği diğer düz dokuma yaygılarıyla (kilim, zili, sumak, v.b.) halı'ya benzer. Kalite halk arasında değişik usullerle hesaplanır: Doğu Anadolu'da daha çok çözü ve desen iplerinin kg. cinsinden ağırlığı, İç Anadolu Bölgesi'nde çözü ipinin kg. ağırlığı, yumak sayısı ve çile sayısı (20 çift ipe-tel-çile denir), Batı Anadolu Bölgesi'nde de yine çözü, atkı ve desen ipinin (yüz ipi) kg. ağırlığı ve çözü iplerinin sayısı (her iki ipe bir tel denir) kaliteyi belirtir.

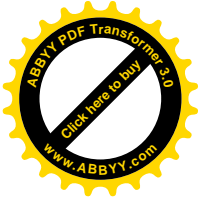
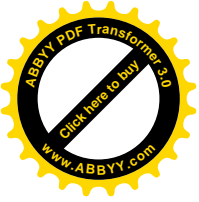
Cicim dokumaların ipleri, halı ve kilim gibi, yerde hazırlanır. Halı ve kilimin dokunduğu dik ve yarı yatık tezgâhlarla, *yer tezgâhı* veya *üç ayak* denilen *tevni-tavnı* ile halkın *dızgah*, *culfalık* gibi isimlerle adlandırdığı pedallı tezgâhlarda dokunur (Res.1). Dokuma sırasında, halı dokumada da kullanılan *kirkit* veya halkın *sümük* dediği üç dişli *kirkit*lerle, *didik* adı verilen iki dişli *kirkit*'ten yararlanır. Ayrıca, ipleri kesmede bıçak v.b. kesici aletlerden faydalanılır. Özellikle çözü yüzü *cicim*lerde *kılıç* denilen bir yüzü keskin, yay şekilli ahşap bir aletle, atkı ipinin sarıldığı *masura* kullanılır (Res.2).

Cicim bir veya iki kişi tarafında dokunur. İki kişi dokuduğunda bunlardan biri öne diğeri arkaya oturur. Dokumanın asıl yönü ters kısmıdır. Buraca ipler dağınık ve karışıktır. Tersinde ise ipler düzgün bir kompozisyon meydana getirir. Kullanılan ve düz yüz diye belirtilen yeri de burasıdır. Arkada oturan kişi deseni meydana getiren renkli ipleri, desinin durumuna göre, iki veya üç çözü üzerine sarıp öndeki dokuyucuya verir. Halk arasında bu işleme *çalma* veya *çelme* denir. Bu nedenle özellikle Orta Anadolu Bölgesi'nde, *cicim* dokumalar bu isimle anılır (Res.1).

Dokuma sırasında önde oturan dokuyucu motiflerin düzgün durmasını sağlar ve her desen sırasından sonra iki atkı ipi geçirip *kirkitle* sıkıştırır. Dikey hatlı motiflerde desen iplerinden her biri çözümler üzerinde devamlı yükseltilir. Özellikle yatay karakterli desenlerde deseni meydana getiren her ip kesilip, ikinci bir defada yeniden başlatılır. Boşta kalan ip uçları serbest bırakıldığı için dağınık ve sarkıktır. Düz yüzü ise *kirkitle* sıkıştırma esnasında dışarı doğru taşar ve kabark bir görünüm verir.

---

6. B. Ögel., *Türk Kültür Tarihine Giriş*, s. 173'den naklen.

Cicim dokumalarda kullanılan desenler, halı ve kilimlerdeki gibi, yörelere göre değişiklik gösterir: Cicim, desenlerin uygulaması bakımından üç ayrı teknik özellik gösterir. Bunlar atkı ve çözümlü yüzü bezayağı (düz dokuma) cicim, sarma motifli cicim, ve çözümlü yüzü cicim'dir⁷.

Atkı ve çözümlü yüzü bezayağı (düz dokuma) cicimlerde aynı kalınlıktaki atkı ve çözümlü ipleri iliksiz kilim gibi dokunur. İpler çok ince ve dokuma seyrek. çoğunlukla atkı ve çözümlü ipe aynı renklidir. Dokunan örnekler dar ve uzun parçalar halinde ya da düzdür. Dar ve uzun parçalar dokunduğunda parçalar yan yana getirilerek dikilir (Res.3). Düz dokunduğunda ise, eşit parçalar halinde kesilip, farklı renkteki veya değişik desenlerle süslü örnekler birleştirilir (Res.4). Halı ve kilimin dokunduğu tezgâhlar veya culfalık denilen pedallı tezgâhlarda ya da çatma tezgâhlarda dokunabilir. Desensiz ve düz dokunduğu, desenlerinin farklı renklerle sağlandığı bu dokumalar halk arasında basit bir dokuma kabul edilir (Res.5).

Sarma motifli cicimler, düz bezayağı dokuma yapılırken, renkli desen ipleri çözümler üzerine sarılarak elde edilir. Bu nedenle dokunan örneklerine sarma motifli cicim adı verilir (Res.6). Söz konusu bu dokumalarda atkı ve çözümlü ipleri aynı renklidir. Bunun için de zemin tek renkli görülür. Desen ipleri atkı ve çözümlüden daha kalın verildiği için motifler zeminden kabarık durur (Res.6-7).

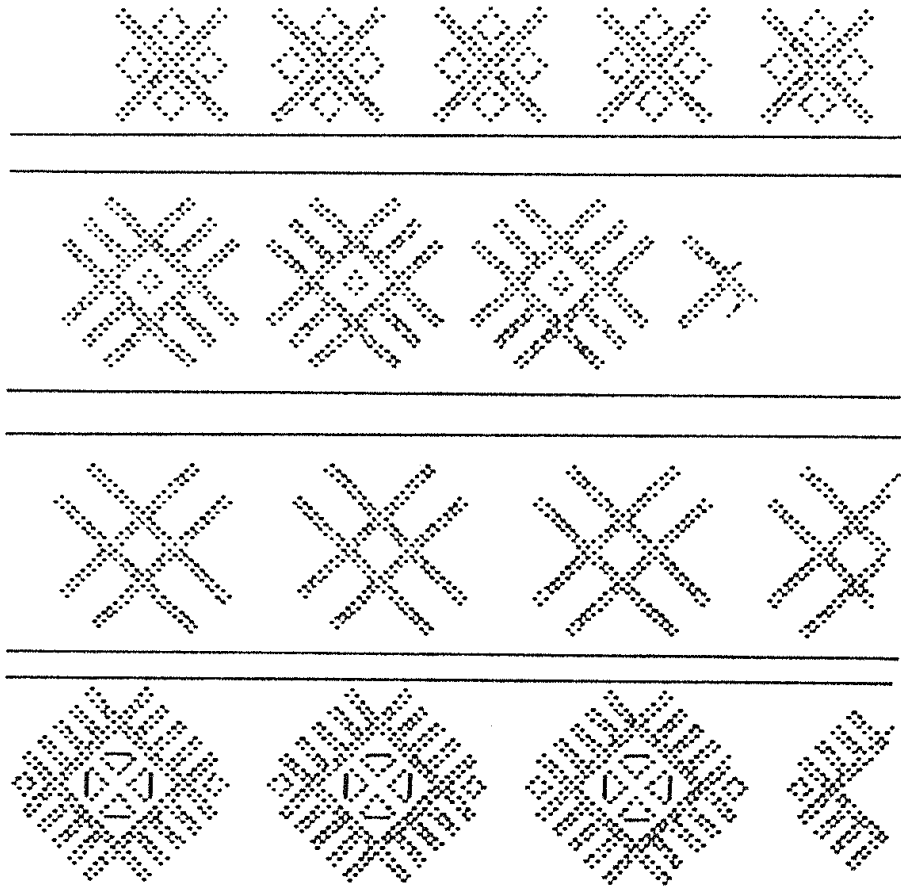
Sarma motifli cicimlerde bazen desenler çok seyrek işlenebilir. Seyrek motifli cicim diye anılan bu tür örneklerde⁸ desen ipleri iki çözümlü üzerine sarılır (Res. 6-7). Bazen de desen sık verilir. Bunlara da sık motifli cicim adı verilir. Sık motifli cicimlerde çözümlü, atkı ve desen ipleri daha kalındır ve desen ipleri üç tek çözümlüye sarılır. Motifler birbirine yakın durduğundan desenler sık, dokuma daha sağlamdır (Res.8).

Anadolu'da çok görülen sarma motifli cicimlerde, hangi tipte olursa olsun, desenler adeta dokuma sonrasında iğneyle işlenmiş gibi bir görünüm verir. Bu nedenle çoğu kez iğneyle yapıldığı sanılır. Belki çok süslü ve renkliliğinden ocak perdesi, yüklük örtüsü, sergi, heybe, yastık

7. Son yıllara kadar bu alanda yapılan araştırmalarda Anadolu'daki cicim dokumaların sadece atkı ve çözümlü yüzü ve sarma motifli olduğu ileri sürülmekteydi. Yapılan araştırmalarda Anadolu da çözümlü yüzü cicimlerin de dokunduğu ve bunların özellikle Orta ve Doğu Anadolu Bölgelerinde yaygın olduğu ortaya konulmuştur. Biz de bu görüşe katılıyoruz. Bu nedenle cicim dokumaları üç grupta ele almayı uygun bulduk. Geniş bilgi için bkz. N. Görgünay, Anadolu'da Cicim çeşitleri, s. 139-150. N. Görgünay Kırzioğlu, Kirkitli Dokumalarımızdan Cecimlerimiz ve Van, s. 253-272.

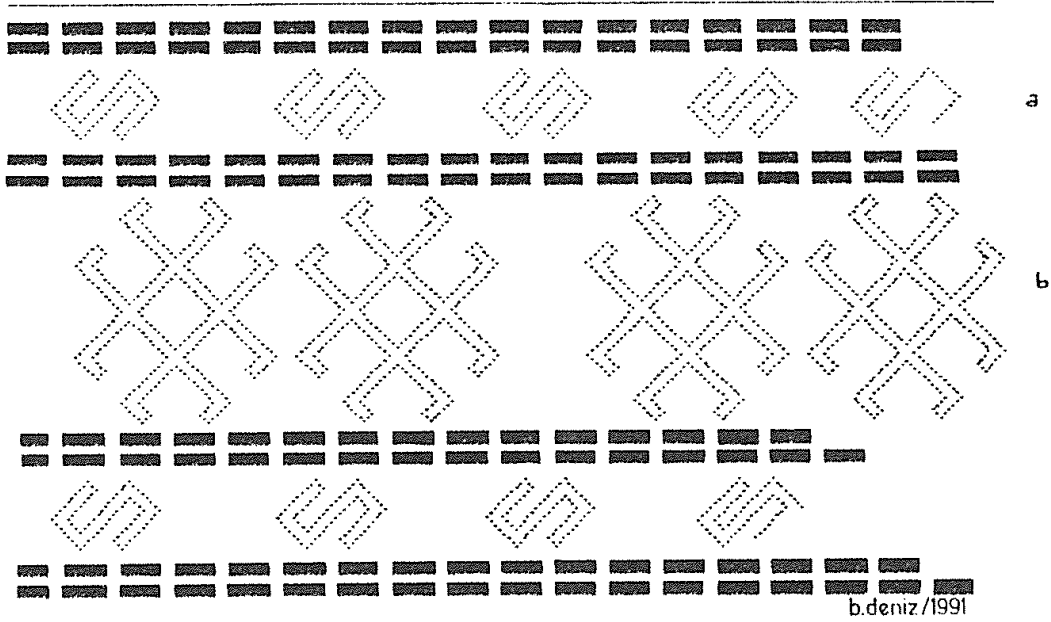
8. N.Görgünay., Anadolu'da Cecim Çeşitleri, s. 139-150 N. Görgünay Kırzioğlu, Kirkitli Dokumalarımızdan Cecimlerimiz ve Van. s. 253-272.

türü dokumalarda yaygın şekilde görülür (Res. 7). Bazen de, siyah keçi kılı veya pamuk'dan yapılmış, Anadolu'da **çul** diye tabir edilen dokumaların üzerine ya da **meldin** (Res. 6) adı verilen sofrta örtüleri üzerine dokumaya renk katması için seyrek motifli cicim tekniğinde işlenir. Bazen kilim ve cicim teniklerinin, kuşaklar halinde, bir kilim bir cicim şeklinde, dönüşümlü dokunduğu örneklere de (çul- palaz) rastlanır (Res. 9-10). Özellikle Manisa, İzmir ve Çanakkale, Yozgat, Sivas, Tokat, Çankırı yöresinde **çul** diye isimlendirilen bu örnekler yük örtüsü, at örtüsü, pencere, tandır perdesi ve yatak örtüsü amacıyla kullanılır (Şek. 1-2).

Şek.1- Yunddağ yöresi (İzmir-Manisa) düz dokuma yaygılarında (cicim teknikli), "gülsaçı" motifi çeşitleri. B.Deniz, 1990.

Design 1.Yunddağ region (İzmir-Manisa), flat-weave floor cloth (cicim technique), "gülsaçı" motif and variations, B. Deniz, 1990.

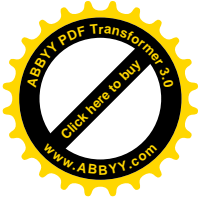

Şek.2- Ayvacık (Çanakkale) yöresi kilim-cicim karışımı dokumalarda zemin süslemesi a) Yedibala b) pul motifi, Babakale Köyü Câmi, yün malzemeli, 200 yıllık, 179x220 cm. yün, Şubat 1990.

Design 2. Field ornamentation in kilim-cicim weaves in Ayvacık (Çanakkale) region: a) Yedibala (7 children) b) pul (spangle) Babakale village mosque, wool 179x220 cm. 200 yrs old, Feb. 1990.

Çözümlü yüzölçümlerde desen ve zemin çözgü ipleriyle elde edilir. Bu nedenle de dokunan örneklerine çözgü yüzölçümlü dokuma adı verilir: Söz konusu bu dokumalar kilim ve halının dokunduğu tezgâhlarda dokunabildiği gibi, Batı Anadolu'da dızgah, Doğu ve Orta Anadolu Bölgesi'nde culfalık diye bilinen pedallı tezgâhlarla, üç ayak, tevni (tavni) veya çatma adı verilen yer tezgâhlarında da dokunur. Bu dokumalarda deseni meydana getiren çözgüler dokunacak ipliğe göre ayrılır. Ayrılan iplerin arasına halkın kılıç-kılınç dediği, ağzı pahlanmış ahşap bir alet takılır. Halkın deyişiyle ağzılık açılır. Bu arada masura veya masara üzerine sarılan atkı ipleri çözgülerin arasından geçirilir ve çözgü iplerinin atlamasıyla desenler ortaya çıkar⁹ (Res.10).

9. Dokumanın yapılışı hakkında geniş bilgi için bkz. N. Görgünay Kırzioğlu., Kirkitli Dokumalarımızdan Cecimlerimiz ve Van, s. 253-272. B. Deniz., "Karadeniz

Sözkonusu bu teknik belki dokunmasının güçlüğünde günümüzde fazla yaygın değildir. Daha çok Orta ve Doğu Anadolu Bölgeleri'nde görülür. Orta Anadolu'da Niğde, Kayseri, Konya, Yozgat ve Sivas çevresinde yaygındır. Daha çok yer sergisi, at örtüsü, elbise kılıfı (garçın), yastık ve heybe yapımında kullanılır (Res. 11).

Çözü yüzlü cicimler dokuma tekniği bakımından, "**tek taraflı kabarık motifli çözü yüzlü cicim, tek taraflı düz dokuma görünüşlü ve tersi atmalı olan çözü yüzlü cicim, iki taraflı düz dokumalı çözü yüzlü cicim, iki taraflı kabarık nakışlı (nakışları renkli) çözü yüzlü cicim ve iki taraflı kendinden desenli çözü yüzlü cicim**" isimleriyle tanınan beş ayrı örnek gösterirler¹⁰. Bu dokumalar, tekniklere göre değişen, bazen tek, bazen de iki taraflı kabarık desenlerle bezenirler.

Tek taraflı kabarık motifli çözü yüzlü cicim ismiyle anılan örneklerde çözü ipi hem desen meydana getirir, hem de çözü amacıyla kullanılır. Bu nedenle çözü ipinin sayısı çok fazladır. Dokuyucu desep iplerini ve çözüleri iyi seçmek durumundadır. Atkı ipi ise genellikle tek renklidir. Karadeniz, Orta, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri'nde yaygındır. At örtüsü, heybe, hurç (eşya koymaya yarayan çuval), garçın (elbise kılıfı) vb. amaçlarla kullanılır (Res. 11).

Tek taraflı düz dokuma görünüşlü ve tersi atmalı olan çözü yüzlü cicimlerde desen yine çözü ipleriyle sağlanır. Çok sayıdaki çözülerden, desen için ayrılan değişik renkteki çözü ipleri, dokuma sırasında, çözüler arasında atlamalar yapılarak elde edilir. Desen değişimi sırasında renkli ipler arasında atlamalar yapılır. Sarma motifli cicimlerdeki gibi atlamalar bize göre dokumanın tersinde kalır. Karadeniz Bölgesi de dahil, Orta, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde görülür. Kaynaklarda, Doğu Anadolu Bölgesi'nde bu tür dokumalara "Mülki Cecim" denildiği belirtilmektedir¹¹.

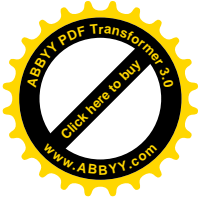
İki taraflı düz dokumalı çözü yüzlü cicim bu tür örneklerin arasında en basitidir. Dokumada çözü ve atkı ipleri aynı renklere sahiptir. Anadolu'nun her yerinde görülür. Eski örnekleri genellikle siyah keçi kılından dokunmuştur. Yenileri ise, keçi beslemek yasak edildiğinden, pamuk veya yünden dokunmaktadır. Dokuma basit

---

Bölgesi'nde İlginç Bir Dokuma Çeşidi Dasdar", *Arkeoloji - Sanat Tarihi Dergisi*, C.1, İzmir 1982, s. 31-35.

10. Bkz. N. Görgünay., *Anadolu'da Cecim Çeşitleri*, s. 139-150. N. Görgünay Kırzioğlu., *Kirkitli Dokumalarımızdan Cecimlerimiz ve Van*, s. 253-272.

11. N.Görgünay Kırzioğlu, *Kirkitli Dokumalarımızdan Cecimlerimiz ve Van*, s. 259.

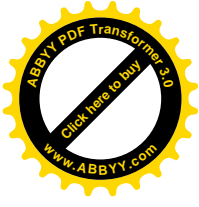
olduğundan üzerine kabarık motifli cicim tekniğinde süsleme yapılabilir. Halk arasında, dokumanın basitliğinden dolayı çul diye de anılır.

İki taraflı kabarık nakışlı (nakışları renkli) çözümlü yüzü cicimler daha çok üç ayak denilen tezgâhta dokunur. Desenler çözümlerle elde edilir. İki taraflı bir görünüme sahiptir.

İki taraflı kendinden desenli çözümlü yüzü cicim denilen dokumalar ise desen bir önceki dokumaya benzer şekilde elde edilir. Ancak, desenler balık sırtı görünümlü ve iki taraflıdır.

Cicim tek başına bir dokuma şeklinde yapıldığı gibi, her biri kuşaklar halinde, dönüşümlü (münavebeli) dizilen, *cicim-kilim*, *cicim-zili*, *cicim-sumak* ya da bunlardan birkaçının bir araya getirilmesiyle, yine kuşaklar halinde de dokunabilir. Bazen cicim dokumanın arasına içerisi sili veya sumak teknikleriyle süsleme amacıyla doldurulabilir. Bu tür örnekler Anadolu'nun her yerinde kilim diye anılır. Ancak, kilimden daha süslüdür. Genellikle çeyiz eşyasında kullanılır (Res. 9-10).

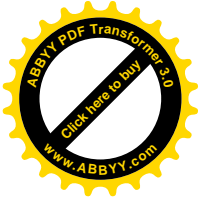
Cicim, kirkitli dokumalar arasında, daha çok sili'ye (zili) benzer. Sili'de cicim gibi, bezayağı ya da kilim dokuma arasına, üçüncü bir iple, bir veya iki kişi tarafından dokunur. Desen ipleri önde karışık, arkada düzgün durur. Ancak, kullanılan yeri düzgün tarafıdır (ters yönü). Fakat cicimde desen ipleri çözümler üzerinde yukarıya doğru ya da iki çözümlü üzerinde enine sarıldığından sadece desenlerin konturları ortaya çıkar. Sili de ise, renkli desen ipleri çözümlerin arasından 2-1, 3-1, 5-1 şeklinde (desen ipi iki çözümlü tutulup bir tanesinin altından geçirilir veya beş tanesi tutulup birisinin altından geçirilir) atlatılarak dokunur. Deseni meydana getiren renkli ipler çözümlerin arasından yatay ilerletilir. Bir sırada deseni tamamlayan ip ikinci sırada geri döndürülerek boş alanlar doldurulur. Dikey konturlarda ise, üst sıraya dönüş yapan desen ipleri tek çözümlü atlayarak ilerler. Bu tür dokumalarda araya iki sıra atkı atılır. Aynı desen ipleri karşılaştıkları yerlerde birbirlerine kenetlenerek üst sırada geri dönerler. Bu nedenle zili dokumalarda, cicimdeki gibi, zeminde boş alanlar görülmez (Res. 12).

Sonuç:

Cicim düz dokuma yaygıların bir çeşididir. Teknik açıdan halı ve kilimden çok farklı bir dokumadır. Halı gibi üç iplikle dokunur. Ancak, düğüm ve havı yoktur. Ters yüzü kabarık dokumalı ve düzdür. Kilimden ayrılan yönü ise, kilim iki iple dokunur. Ters ve düzü aynıdır. Ayrıca kilimde, cicimdeki gibi, desenlerin yapımı sırasında iplik atlama yoktur. Desenler renkli atkı ipliyle meydana getirilir.

Cicim dokumalar kendi grubu içinde daha çok sili ve sumak dokumalara benzer. Sili ve sumak dokumalarda da deseni meydana getiren iplerin uçları, düzgün yüzlerinde, serbest bırakılır. Ancak, her ikisinin de yapılış tekniği, desenleri ve kullanım yerleri cicimden farklıdır.

CİCİM'S PLACE IN ANATOLIAN-TURKISH ART OF WEAVING

by Bekir DENİZ*

Pileless weaves used as curtains, covers, sheets etc. produced by applying dyed yarns on **bezayağı** (plain fabric-like) weave or formed by joining together cut kilim pieces woven narrow and long in diverse techniques are called **cicim**¹.

Cicim is a weave type known for long by Turks just as pile rugs and kilims are², and is produced almost at every pile rug and kilim center in Anatolia under different names. Today in Anatolia, some other weaves with different weaving techniques are called **cicim** as well: the "fine woven kilims with designs" in Sinop, Trabzon and Gümüşhane region; "thin rugs" in Elazığ vicinity; **dasdar** weaves in Elazığ, Tunceli, Yozgat, Tokat and Amasya region; and the **tülü** or **bırakmalı** weaves in Niğde, Konya, Kayseri and Çorum region are also called **cicim**. Outside Anatolia, **cicim** is also seen in Iran.

In Anatolia; beautiful, pretty or lovely things are called **cici**, colorful goods and weaves are called **cicili-bıcılı**. In addition, especially in central Anatolia, still today, aunts are called **cici (bibi)**, the first months of a marriage are called **cicim months**, and the mother-in-law is

---

*. Associate Prof. Dr. in Archaeology and History of Art Department, Ege Uni., Faculty of Literature.

1. For more information on the definition and weaving of **cicim**, see:

K. Özbel, "*Cicim ve Sili*" (*Cicim and Sili*), *El Sanatları VII*, CHP Halkevleri Bürosu, Ulus Basımevi (undated)

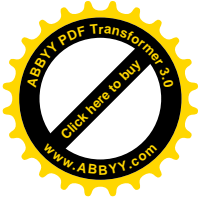
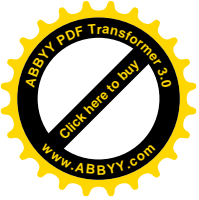
B. Acar, *Kilim ve Düz Dokuma Yaygılar* (Kilim and Flat-weaves), İstanbul 1975, pp 28-33.

B.B. Acar, *Kilim, Cicim, Sili, Soumak*, İstanbul 1982, pp 55-62.

N. Görgünay, "Anadolu'da Cecim Çeşitleri" (Types of Cecim in Anatolia), *3rd International Congress of Turkish Folklore Papers*, Vol. V, Maddi Kültür, Ankara 1987, pp 139-150.

N. Görgünay Kırzioğlu, "Kirkitli Dokumalarımızdan Cecim ve Van" (Cecims from our weaves produced with kirkit, and Van), *International Symposium on Van in Near History*, Van, 2-5 April 1990, Ankara 1990, pp 253-272.

2. B.Ögel, "*Türk Kültür Tarihine Giriş*" (Introduction to Turkish Cultural History), Vol. III, Ankara 1978, p. 173.

called *cici* mother. Even in the Turkish folk songs (*türkü*) we see statements like "oh look at *cicim*" (*hele bakın cicim'e*) (=darling or father's sister).

In the sources it is stated that the word "*cicim*" comes from the Persian word *câcim*³. However, it is not possible to relate this word to any word family in Persian language and Indo-european languages of which Persian is a member. This word is accepted to be Turkish in the Turkish Dictionary⁴, *Redhouse*⁵, and *Burhan-ı Katı* by *Mütercim Kasım Efendi*⁶. It is also known with other names such as *cecim*, *çeçim*, *cacım*, *çalma* and *çelme* among the public.

Material for *cicim* weaves is wool, mohair and cotton, Dyeing technique resembles those of pile rugs and other flat-weaves (*kilim*, *zili*, (*sili*) *soumak*, etc.) Quality is evaluated with different ways among the public: in eastern Anatolia, mostly by the weight in kilogram of the warp and design yarns; in central Anatolia, by the weight in kilogram of the warp yarns, number of balls, and number of hanks (one hank consists of 20 pairs of strings); in western Anatolia, again by the weight in kilogram of the warp, weft, and design (surface) yarns and number of warp yarns (each pair of warp yarns is counted as one yarn).

Strings for *cicim* weave are prepared on the floor, just as those for pile rugs and kilims. *Cicim* is woven on the same perpendicular or tilted looms for pile rugs and kilims, on the *tevni* or *tavnı* also called floor-loom or *üç-ayak* (three-foot), and on the looms with pedals called *dızgah* or *culfalık* among the public (see fig.1). During weaving process, alongwith 3-tooth *kirkits* called *sümük* by the public or the *kirkits* used in pile rug weaving, a *kirkit* with 2 teeth called *didik* is used. In addition, to cut the yarns, knives or similar tools are used. Especially in warp-faced *cicims* an arc shaped wooden tool with one sharp face --called *kılıç--*, and a *masura* (reel or shuttle) around which the weft is wound are used (see fig. 2).

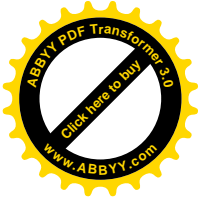
A *cicim* is woven by 1 or 2 people. When 2 people weave, one sits in front and the other sits at the back of the loom. The used face of the weave is the back side. On the front side, the yarns are untidy and in disorder. On the back side yarns form an arranged composition. This is

3. R. Ettinghausen, "Halı" (Carpet), *İslam Ansiklopedisi*, Vol. V, İstanbul 1987, p. 129.

4. *Türkçe Sözlük* (Turkish Dictionary), Ankara 1983, p. 259.

5. *Redhouse Turkish and English Lexicon*, İstanbul 1921, p. 696.

6. B.Ögel, *Türk Kültür Tarihine Giriş* (Introduction to Turkish Cultural History), extract from p 173.

the used side and known as the face. The person who sits at the back wraps the dyed arms around 2 or 3 warp threads according to the pattern and passes them to the person who sits in front. This operation is known as *çalma* or *çe'me* among the public; that's why in some areas *cicims* are known with these names (see fig.1).

The person who sits in front keeps the designs right in place and pulls the weft after each design row and compresses them with a *kirkit*. In designs with vertical lines (stripes, bands), each one of the designs yarns is continuously risen on the warp. Especially in horizontal designs each yarn forming the design is cut and started again on a second row. The pending yarn ends are left free; therefore, look untidy. The face puffs outward during compression with the *kirkit* and looks brocaded.

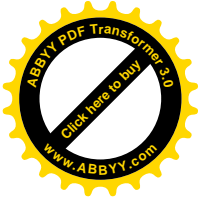
In *cicim* weaves the designs vary from region to region as in pile/less rugs. *Cicim* displays three different technical features with respect to the application of the designs: **warp-and weft- faced bezayağı *cicim*; *cicim* with wrapped motifs; and warp-faced *cicim***⁷.

In the warp- and weft-faced flat-weave *cicims*, the warps and wefts of the same thickness are woven like a *kilim* with no "windows" (=see-through openings). Threads are very fine and the weaving is loose. Generally warps and wefts are in same color. Woven samples are woven either flat or in narrow and long pieces. In case narrow and long pieces are woven, these pieces are joined together by sewing (see fig.3). In case it is woven flat, it is cut into equal pieces and pieces with different designs and colors are then joined (see fig. 4). This type of *cicim* can be woven on the same looms with pile rugs and *kilims* as well as *culfalık* and three-foot looms. Since these are plain weaves and have no designs, and since the designs can only be achieved by different colors, these are considered as simple weaves among the public (see fig.5).

Cicims with wrapped motifs are produced by wrapping the dyed design yarns around warps during plain bezayağı weaving process; and gets its name from this wrapping (see fig.6). Warps and wefts are in

---

7. Up to recently, in researches in this field, it was claimed that the Anatolian *cicims* were only weft- and warp-faced and with wrapped motifs. But in researches made recently, it has been shown that warp-faced *cicims* are also produced and these are widespread in central and eastern Anatolia. We agree with this idea. Therefore, we found it appropriate to classify *cicim* weaves in three categories. For more information, see: N. Görgünay, "*Anadolu'da Cecim Çeşitleri*" (Types of Cecim in Anatolia), pp 139-150. N. Görgünay Kırzioğlu, "*Kirkitli Dokumalarımızdan Cecim ve Van*" (Cecims from our weaves produced with *kirkit*, and Van), pp 253-272.

the same color in these weaves; therefore, the background is unicolored. Since the design yarns are thicker than the warp and the weft, the motifs are brocaded (see fig.s 6 and 7).

Sometimes the designs are woven quite wide apart from each other. The design yarns are wrapped around two warp threads in these samples called **light ornamented cicims**⁸ (see fig.s 6 and 7). And sometimes the designs are quite close to each other and these samples are called **heavily ornamented cicims**. In these cicims the warp, the weft and the design yarns are thicker and the design yarns are wrapped around three single warp threads. Thanks to the closeness of the motifs, the designs are closer to each other and the weave is stronger (see fig. 8).

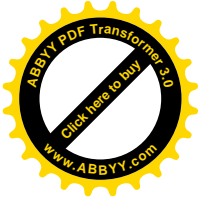
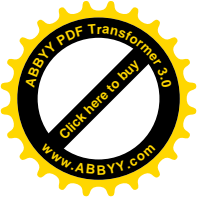
Cicims with wrapped motifs are quite popular in Anatolia and regardless of its type, the design gives the impression that it is embroidered with needles later on. Perhaps due to its being heavily ornamented and colorful, it is mostly used as hearth curtain, cupboard cloth, saddle-bag, cushion (see fig. 7). Sometimes weaves called **çul** in Anatolia woven from black mohair or cotton, or table cloths called **meldin** (see fig. 6) are ornamented by "light ornamented cicim" technique to add color to the weave. Sometimes samples with alternating bands of cicim and kilim techniques (on çul or palaz) are also seen. Especially in İzmir, Manisa and Çanakkale, Yozgat, Sivas, Tokat, Çankırı regions these samples are called "çul" and used mostly as rugs for horses, curtains, bedcloths, loadcloths and "tandır" curtains (see design 1-2).

In the **warp-faced cicims**, design and the background are formed by the warp threads. These weaves in question can be woven both on the looms which are used for weaving pile rugs and kilims, and on the looms called **dızgah** in western Anatolia, on the looms with pedals called **culfalık** in eastern and central Anatolia, and on the floor-looms called **üç ayak** (three-foot) or **tevní** (or **tavnı** or **çatma**). The warp threads forming the design are grouped according to the yarns to be woven. Wedge shaped wooden tools which are called **kılıç** or **kılınç** among the public are placed between these warp groups. The public calls this operation "to open mouth-pieces". Meanwhile, the wefts wound around the weaver's bobbins called **masura** or **masara** are passed through the warps and the designs are formed by skipping warp threads⁹ (see fig. 2).

8. N. Görgünay, "Anadolu'da Cecim Çeşitleri" (Types of Cecim in Anatolia), pp 139-150.

N. Görgünay Kırzioğlu, "Kirkitle Dokumalarımızdan Cecim ve Van" (Cecims from our weaves produced with kirkite, and Van), pp 253-272.

9. For more information on the implementation of weaving, see:

This technique is not widespread perhaps due to its difficulty. It is seen mostly in central and eastern Anatolia. In central Anatolia it is mostly seen around Niğde, Kayseri, Konya, Yozgat and Sivas. It is used on the floor, or as rugs for horses, sheath for garments (garçın), cushions and saddle-bags (see fig. 11).

Warp-faced cicims are put into five categories with respect to their weaving techniques: **Single-sided brocaded warp-faced cicims; single-sided weft-float warp-faced cicims with plain-weave appearance; double-sided plain-weave warp-faced cicims; double-sided brocaded (colored ornamented) warp-faced cicims; and double-brocaded-sided warp-faced cicims**¹⁰. These weaves are ornamented sometimes with single-sided, sometimes with double-sided brocaded designs.

In **single-sided brocaded warp-faced cicim** samples, warp yarns both form the design and are used as the warp. Therefore, the number of warps is quite high. The weaver has to select the design threads and the warps carefully. Usually the weft is unicolored. This type of cicim is quite widespread in **Black Sea region**, central, eastern and southeastern Anatolia. It is used as rugs for horses, saddle-bags, sacks for cloths (hurç), sheath for garments (garçın) etc. (see fig. 11).

In **single-sided weft-float warp-faced cicims with plain-weave appearance**, the design is formed by the warp threads again. The design is formed by "jumping" (skipping) the colored design warps specially separated from the warps during weaving process. At the interchange of the design, jumps are made between the colored threads. Just as in cicims with wrapped motifs, these jumps remain at the back side of the weave. This type is seen in central, eastern and southeastern Anatolia, including the Black Sea region. In the sources it is stated that this type of weaves are also called **mülki cecim**¹¹.

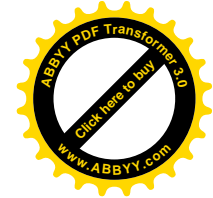
N. Görgünay Kırzioğlu, "Kirkitli Dokumalarımızdan Cecim ve Van" (Cecims from our weaves produced with kirkit, and Van), pp 253-272.

B. Deniz, "Karadeniz Bölgesinde İlginç Bir Dokuma Çeşidi: Dasdar" (An interesting weave type in Black Sea Region: Dasdar), *Journal of Archaeology and History of Art*, Vol. I, İzmir, 1982, pp 31-35.

10. See N. Görgünay, "Anadolu'da Cecim Çeşitleri" (Types of Cecim in Anatolia), pp 139-150.

N.Görgünay Kırzioğlu, "Kirkitli Dokumalarımızdan Cecim ve Van" (Cecims from our weaves produced with kirkit, and Van), pp 253-272.

11. N. Görgünay Kırzioğlu, "Kirkitli Dokumalarımızdan Cecim ve Van" (Cecims from our weaves produced with kirkit, and Van), p. 259.

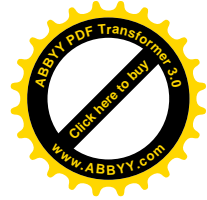
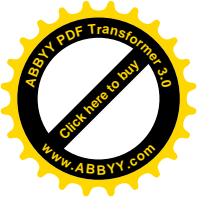
Double-sided plain-weave warp-faced cicim is the simplest of these samples. In the weave, the warps and the wefts are unicolored. It is seen all over Anatolia. Old samples are woven usually from mohair. The contemporary ones are woven from cotton or wool due to the restriction brought to goat breeding. Since the weave is quite simple, it can be ornamented with brocaded motif technique. It is also called by the public as *çul* due to the simpleness of the weave.

Double-sided brocaded (colored ornamented) warp-faced cicims are mostly woven on the three-foot looms. The design are formed by the warps. It is double faced.

The designs of the **double-brocaded-sided warp-faced cicims** are formed as in the preceding weave. However, the designs are herring-bone-like and double-sided.

Cicim can be woven all by itself but is sometimes woven in alternating bands of *cicim-kilim*, *cicim-sili*, *cicim-soumak* or any other combination of these. Sometimes cicim weaves are filled with *sili* or *soumak* techniques for the sole purpose of ornamentation. These samples are called "kilim" all over Anatolia. However, these are used as dowry since they are more ornamented than normal kilims (see figs. 9 and 10).

Among weaves produced with *kirkit*, *cicim* resembles to *sili* more than the others: *sili* too, like *cicim*, is woven by 1 or 2 people with a third thread on *bezayağı* or *kilim* weave. The design threads are untidy on the front side and in order on the back side, so the back side is the used side again. However, in *cicim*, when the design threads are wrapped around the warps upward or width-wise on two warps, only the contours of the design emerge. But in *sili*, the colored design threads are woven skipping as 2-1, 3-1 or 5-1 through the warps (two, three or five warp threads are held and the design thread is passed under 1 thread). The colored threads forming the design are moved horizontally through the warps. Thread completing the design in one row is turned backward on a second row and the empty areas are filled. In vertical contours, the design threads turned backward on a second row are moved skipping a single warp. In this type of weaves two rows of weft are applied in between. When discrete design threads meet, they clamp together and return back on the upper row. Therefore, in *sili* weaves, no empty spaces are seen in the background, as in *cicim* (see fig. 12).

CONCLUSION

Cicim is a type of flat weaves. From the point of weaving technique, it is completely different than pile/less rugs. It is woven with three threads as in pile rugs but it does not have knots and pile. The back side is brocaded and an arranged composition emerges. Its difference from kilim is that kilim is woven with two threads and that its front and back sides are the same. In addition, in kilims there are no thread jumps to form the designs as in cicims. In kilims, the designs are formed by the colored wefts.

Cicims resemble sili and soumak weaves in its category: In sili and soumak weaves, too, the ends of the design threads are left free but the weaving techniques, designs and areas of use are different than those of cicims.

